

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

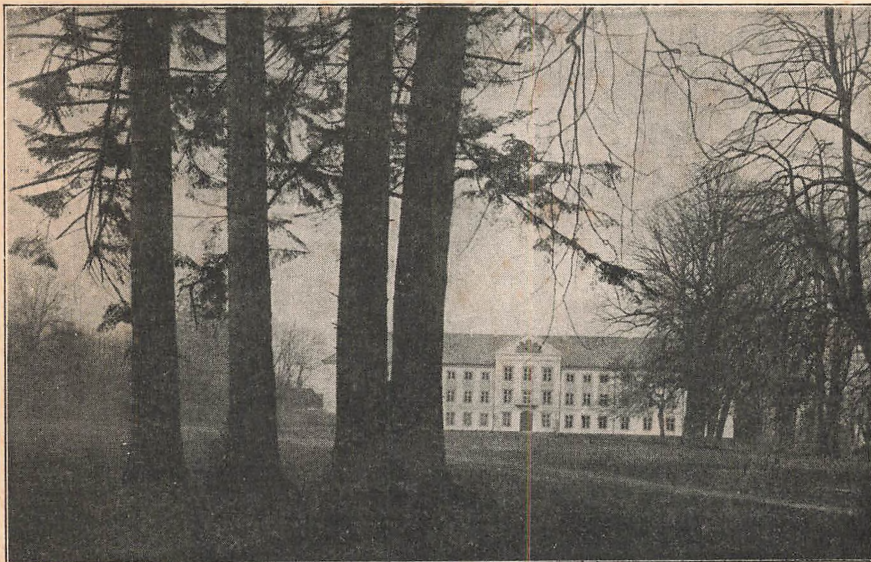
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK

Maanedsskrift

Augustenborg Slot.

INDHOLD:

- Morten Kamphøener: Erik Bondo Svane.
H. Lausten-Thomsen: Det selvklare i historien.
E. C. Juhler: Slægt og Jord.
J. Raben: Folkeminder fra Ketting Sogn.*

Sønderjydsk Teglintudstri

Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 - Tage 1700 - Tage 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Foderstoffer

Esbjerg

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

★

Graasten Teglværk

GRAASTEN

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-

Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkellovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)

Grundlagt 1848

Carl Lange & Co.

København K

Konserves en gros

Midtjyllands Ægkesport

ved A. Tornvig-Jensen.

BRANDE Telefon 84 og 185

Brunkul købes og sælges.

A. Nielsen & Co. A/S.

Nykøbing Falster

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drenge*

Eksamensret til Mellemkole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Helsinge Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.
Program sendes. *O. Nilsson*

Stenhus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasieafdeling for Piger.

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

THOMAS JENSEN

TRIKOTAGEFABRIK

IKAST . TELF. 136

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFØRRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesensvej 20

Tlf. C. 5036

Køb dansk Arbejde!

Jydsk
Trikotagefabrik A/S

IKAST

NIELS LARSEN'S

TRIKOTAGEFABRIK

Hammerum

Snoghøj Gymnastik- højskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Københavns Maskinskole.

Statsanerkendt Lærestanst.

Kursus til Maskinisteksaminer, Elektroinstallatørprøven for Maskinister, Maskinpasserprøven, Motorpasserprøven, Kedelpasserprøven, Den kommunale Elektroinstallatørprøve. Program tilsendes, og alle Oplysninger gives ved Henvendelse til Skolens Kontor,

Jagtvej 163, København Ø.
dgl. 9-15 og 18-20 (Lørdg. undt.)

Nordisk Trikotagefabrik

Haderslev

Harald Bo Bojesen

Boghandel

AABENRAA

I. B. Bruun & Søn A/s

Nykøbing F.

Maskiner for Træindustrien.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler

Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Dyekjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

(JØRGEN M. HANSEN)
Aabenraa - Telf. 2044

Sønderjyllands ældste og største Specialforretning i Maskiner
for Landbruget.

De renser let og skurer godt

med

VITO

Kraft Skurepulver

^{A/s} KAALUNDS SÆBEFABRIKER, KOLDING

GRAM

KØLEANLÆG

Brødrene Gram ^{A/S}
Vojens

HUSK VORE CISTERNER

»Phønix Model 33«, »Idcal 1935« og
»Phønix-Duplex« (dobbeltskylende).

Maskinfabriken Phønix Odense

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Hans Jensens Eff.
Trikotagefabrik

I K A S T

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Aktieselskabet

Dansk Galoche- og Gummifabrik

København

Køge

^{A/s} Kulkompagniet

^{A/s} De forenede
Kalkværker

Thisted

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros

Haderslev

Smith & Co. ^{A/S}

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

Morsø Textilfabrik ^{A/S}

Telefon 575 (2 Linier)

Nykøbing Mors

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Veje

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94. 2 Lin.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispertov - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

ERIK BONDO SVANE

*Vor Kærlighed med alle, de store og de smaa,
som vilde staa og falde med Løven askegraa.*

Disse Verslinjer af Grundtvigs Sang om Slaget ved Isted passer paa *Erik Bondo Svane*. Han døde langt borte fra sit Hjem og kom ikke til at hvile i Danmarks Rosengaard, men han stod og faldt for Løven askegraa. Han havde sat Livet ind som Pant for sin Overbevisning, og den byggede ikke blot paa et Standpunkt, han engang havde taget, eller paa goldt Partigænger, men den var blevet Natur hos ham, en aandelig Kraft. Han var Idealist, men ikke bare en af de uvirksomme, som nøjes med at tale. Han vidste, at foran Idealerne stod Arbejdet, og nu ved hans Død er han med Tak blevet mindet for den Indsats, han øvede i det danske Arbejde, han deltog i. Med Sorg maa man tænke paa, hvor meget han havde været i Stand til at udrette i denne Sags Tjeneste, hvis han havde levet. Han døde den 5. Marts.

Erik Bondo Svane blev født i København den 23. Oktober 1911 som Søn af Viceskoledirektør H. A. Svane og Hustru Margrethe Louise, f. Bondo. Han voksede op i et stærkt nationalt interesseret Hjem, hvor han allerede som lille Dreng modtog stærke Indtryk af Fædrelandskærlighed. Over hans Seng — har hans Søster fortalt mig — hang et lille Billede: Omslaget til Fabricius' Danmarkshistorie med Frøhlichs »Thyra bygger Volden«, og han og Søsteren blev som Smaa aldrig træet af at høre Moderen fortælle om det Afsnit af Danmarks Historie, som havde Tilknytning til dette Billede. Men de havde svært ved at forson sig med, at den lille Knud, der paa Billedet stod saa trygt hos Moderen, skulde dø saa ung.

Som svagelig under Opvæksten, og som det yngste af Børnene kom Erik Bondo Svane til at staa Moderen særlig nær, og det er sikkert hendes Fortællinger, der har vakt hans Kærlighed til og Interesse for

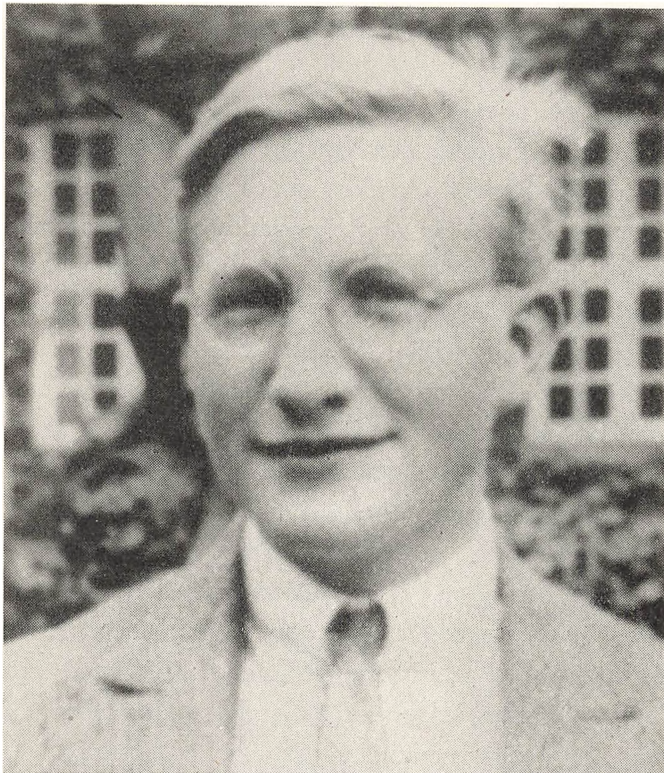
Danmarks Historie. Dertil kommer hele Hjemmets Indstilling. Faderen organiserede i sin Tid som Formand for Dansk Lærerforening Salget af »Den sønderjydske Blomst«, og fra en Rejse gennem Sønderjylland 1922 sammen med Forældrene havde den da 11-aarige Erik levende Minder.

Som Historielærer havde han Dr. phil. Vilh. Lorenzen, der kom til at betyde meget for ham. Fra ham havde han sikkert sin Trang til kritisk Vurdering, men vel ikke mindst den Glæde, han fandt ved at studere Bybilleder og Arkitektur. Nogle Maaneder før sin Død travede han fra Kirke til Kirke for at studere de Arbejder af Arkitekt Winstrup, som findes rundt omkring i Sønderjylland, og som det var hans Hensigt at skrive en Afhandling om. Noget af det sidste, han beskæftigede sig med, var denne Arkitekts Forslag i sin Tid til Ombygning af St. Nicolai Kirke i Aabenraa, og han havde i »Varnæs-bogen« skrevet Artiklen om Kirken. Forhaabentlig vil ogsaa hans Arbejde om Aabenraa Kirke blive udgivet.

Uden paa nogen Maade at være Pedant — tværtimod — havde Erik Bondo Svane, sikkert paa Grundlag af den Historieundervisning, han havde nydt, opøvet stor Grundighed og Omhyggelighed over for de Emner, han beskæftigede sig med. Mærkeligt at tænke sig, at han, der kun var otte Aar, da Genforeningen fandt Sted, havde erhvervet sig et saa omfattende Kendskab til Sønderjylland og dets Historie, saa man fristes til at sammenligne ham med H. V. Clausen. Han havde bag sig et ret omfattende Studium af Egnshistorie, og han havde i Forbindelse hermed studeret forskellige Personers Levnedsløb, som kunde øge hans Viden om Forholdene. Hvor stærkt han har arbejdet med disse Ting, viser et Kort, han har efterladt sig; det var fuldt af Understregninger og Rettelser, og har formentlig været benyttet til et Arbejde, han beskæftigede sig med, men som dog næppe er blevet fuldført: en ny Rejsehaandbog og Vejviser for hans kære Sydslesvig.

Helt fra Barnsben gav han Sønderjylland sin Kærlighed og Interesse. Da han blev ældre, var det som om Betegnelsen *Slesvig* vandt stærkere Indpas i hans Tanker, vel nok en Følge af, at han havde beskæftiget sig en Del med Landsdelens Historie fra Helstatens Dage.

1928 var han sammen med to norske Kammerater paa Cykletur til Sønderjylland og naaede ogsaa denne Gang ned Syd for Grænsen.

Nogle Aar senere havde han den Oplevelse sammen med nogle Kammerater fra Studenternes Roklub at gæste den slesvigske Østkyst. De naaede helt ned til Kiel og roede derfra mod Nord med Afstikkere ind i Vige og Fjorde. Oplevelserne fra denne Tur talte han gerne om, og man forstaar, hvilken Glæde det har været for ham paa den Maade at kunne følge Landets Konturer og saa at sige opleve dem.

1930 var han blevet Student fra Metropolitanskolen og kastede sig derpaa mærkværdigvis ikke over det historiske, men over det juridiske Studium. Han blev 1934 Medlem af den sønderjydske Studenterforening »Heimdal«, og han blev, sin Natur tro, et meget virksomt Medlem. Han arrangerede Fester og Sammenkomster, skrev Lejlighedssange og var utrættelig, ikke blot naar det gjaldt om selv at møde op, men ogsaa til at opmuntre andre. 1935 og 1936 deltog han i »Heimdal«s Sommerture til Sønderjylland og var sidstnævnte Aar Rejseleder. Han havde da taget en smuk juridisk Embedseksamen og begyndte derpaa som Fuldmægtig hos sin ældre Broder, Højesteretssagfører

Oskar Bondo Svane, hvorefter han en Overgang blev Sekretær i Handelsministeriet.

Det var nogle vanskelige Aar for ham. Eksamenslæsningen havde taget lidt for haardt paa ham, og det var sikkert Arbejdet i »Heimdals«, som holdt Modet oppe hos ham. Endvidere var han optaget af at skrive om »Traktaterne med Tyskland« til Frantz von Jessens Haandbog i det slesvigske Spørgsmaals Historie. Han indleder typisk nok sin Skildring med et Billede, og ved at læse denne Indledning faar man ligesom et Glimt af hans Personlighed.

Men det var først 1938, han fandt sin rette Plads. Han var da paa en Cykletur i Sønderjylland med det Formaal at følge den gamle, historiske Hærvej, og ved denne Lejlighed blev han opmærksom paa, at der var en Stilling ledig som Dommerfuldmægtig i Aabenraa. Han søgte den og fik den til November.

Det er fra den Tid, mit Kendskab til Erik Bondo Svane stammer. Den 11. November skulde jeg i Anledning af 20-Aarsdagen for Vaabenstilstanden tale ved en Mindefest i Vedsted for de faldne Sønderjyder i Verdenskrigen, og da jeg havde hørt om, at der var kommet en ung, nationalt interesseret Dommerfuldmægtig til Byen, indbød jeg ham til at deltage i Turen til Vedsted. Han ledsagede mig ogsaa til andre Møder, og jeg er vis paa, at det var en Glæde for ham paa den Maade at komme i Forbindelse med Egne og Mennesker. Senere tog han selv ud og blev en skattet Foredragsholder. Det skal ogsaa nævnes, at han før Valget den 3. April 1939 var Fyr og Flamme og stærk virksom for at skabe saa smukke Rammer om det som muligt. Det flag-smykkede Aabenraa og de mange Flagdekorationer skyldtes for en stor Del hans Initiativ, og det var ham, der havde skaffet de nødvendige Flag fra København.

Han meldte sig til Tjeneste hos dansk Ungdom, og paa dette Felt har han gjort en Indsats, som har sat Spor, og som skænkede ham selv lykkelige Timer og paany gav ham Livsmod og Kraft. Han havde i 1939 haft den store Sorg at miste sin Moder. Det var et tungt Slag for ham, men ogsaa her hjalp Arbejdet i Ungdommens og Danskhedens Tjeneste at bære over. Han var blevet Leder af Aabenraas danske Ungdomshjem, og her fik han, der aldrig tænkte paa at skabe Hygge for sig selv, indrettet smukke Lokaler, hvor de Unge kunde opholde sig.

Han var utrættelig i dette Arbejde og forstod at vække Interessen for det. Han arbejdede ihærdigt for at vække de Unges Interesse for lødig Scenekunst og var virksom for at skaffe billige Billetter til dem. Ved en saadan Lejlighed kunde man se ham staa i Kø for at købe en Serie Billetter til dem, han havde faaet interesseret.

Det var naturligt, at han blev Formand for Byens danske Ungdomsamvirke, og som saadan gjorde han en smuk og ærefuld Indsats. Ved Lejlighed gjorde han endog den store Sammenslutnings Formand opmærksom paa, at denne i sin Oversigt over vort Lands Situation ganske havde glemmt Sønderjylland. Den almindelige Anerkendelse, han vandt sig gennem sit organisatoriske Arbejde, førte ham ogsaa ind i Bestyrelsen for Folkeligt Samfund, hvor han dog kun kom til at arbejde ganske kort, men hvor man havde glædet sig til at nyde godt af hans Initiativ og Virkestrang.

Det er vemodigt at tænke paa, at Dommerfuldmægtig Svane skulde dø i et fremmed Land, at han i menneskelig Forstand skulde dø ensom og forladt. Og det er vemodigt at skulle forsone sig med, at han ikke vender tilbage til det Arbejde, han havde faaet saa kær, og til den By, hvor man uden Tvivl havde tiltænkt ham andre betydningsfulde Opgaver. Hvis han i sine sidste Timer har været i Stand til at samle sine Tanker, er det sikkert, at de er søgt over den slesvigske Landebro til den By, hvor han nogle lykkelige Aar havde fundet Glæde i et uegenyttigt Arbejde i sit Lands Tjeneste.

Erik Bondo Svane vil af mange blive mindet med Tak. Den 14-aarige Dreng, der tømte sin Sparebøsse for at kunne købe »Landeværns«-Mærker for alle Pengene, bevarede sit varme Sind for den Sag, han havde lært at elske. Han blev sin første Kærlighed, Kærligheden til Sønderjylland tro. Tro indtil Døden.

Morten Kamphøener.

DET SELVKLARE I HISTORIEN

Af H. Lausten-Thomsen.

Det K. humanistiske vetenskapssamfundet i Lund har i sin årsberättelse 1943-44 bragt en afhandling af *Anders Nygren* om »Det självklaras roll i historien«. Han åbner den med nogle almene overvejelser om historien: »I centrum för all humanistisk forskning står historien. Inom historiens ram utspelar sig det mänskliga livets mäktiga drama. Här uppkomma kulturer, blomstra och försvinna. Historien är skådeplatsen där striden utkämpas mellan skilda ideal och normer, mellan olika världs- och livsåskådningar — idel frågor som äro föremål för de humanistiska vetenskapernas undersökningar«.

Så går han over til spørgsmålet om, hvad det vil sige historisk at forstå et svundet Tidsrum. Det er rammende blevet sagt, at historikere-rens eneste opgave er at fremstille, »hvorledes det egentlig har været«. Det er dog ikke så let, som det ved første øjekast ser ud. Det er ikke alene eller mest brist i de historiske kilder, der volder bryderierne.

Den dybeste vanskelighed hænger sammen med selve grundvilkårene for den historiske forståelse. »Varje tid har något, som för den ter sig som självklart. Och detta är det, som djupast sätter sin prägel på tiden. När man vill angiva vad som är det karakteristiska för en viss tid, ligger det kanske eljest närmast til hands att peka på de tankar och uppfattningar, som under denne tid brutit sig mot varandra och kämpat om herraväldet«.

Enhver af os har noget, vi holder for selvklart, for givet forudsætning, det er unødvendigt at nævne. Det er selvfølgeligt for enhver i vor tid; men det har ikke været det samme i svundne tider. Da var det andre ting og tanker, der syntes selvklare.

Nygren peger på, at historikeren for helt at fatte en svunden tid må kunne arbejde sig så dybt ind i den, at denne tids selvklare forudsætninger bliver hans egne. Man må se fortidens hændelser med fortidens øjne, altså som de virkelig var, da de tildrog sig.

Så klart og enkelt er sagen imidlertid ikke. Man kan ikke få det rigtige perspektiv, når man ser på sin egen tid. Man kan stå en sag så nær, at man ikke kan overse den. Vi lever midt i en tid med dens selvklare tanker og går uden videre ud fra dem uden at kunne gøre os selv rede for, hvilke de egentlig er. Først når der er gået en tid og det, som hidtil var selvklart, er vejet for andre givne forudsætninger, kan vi komme med historiske synspunkter.

Der kræves altså to ting til historisk forståelse: afstand og indfølelse i tidens tanker eller for med Nygren at bruge fremmedord: *distans* og *kongenialitet*.

Den almindeligste fejl hos historikeren er ikke, at afstanden er for lille, men at han ser på svundne tider ud fra sin egen tids tankesæt. Hver videnskab har sine særlige farer. Historiens særlige fejl er anakronismen. Ti Kronos, tiden er historiens princip. Naturligvis er her ikke tale om døgnets timer, klokken tid, hvor hvert tidsafsnit er lig det andet, men om historisk tid, karakteriseret som den tid, da hvert afsnit har sit særpræg og bæres af sine selvklare forudsætninger.

Hvorledes skal man imidlertid sikre sig, at man rigtigt har opfattet, hvad der på en given tid var regnet for selvsagt? Der er her tale om for en stor del udtalte og tit ubevidste forudsætninger, netop dem, der ikke har været fremme i offentlig drøftelse, fordi det har syntes aldeles overflødigt. Forfatteren siger, at garantien ligger i selve emnet. Går historikeren til det med falske og for tiden fremmede forudsætninger, så får han historiens materiale imod sig, det bliver genstridigt, man tvinges ind i allehånde kunstige tolkninger og må gøre vold på det for at få nogen mening ud af det.

Opstår der modsætninger i stoffet, således i gengivelsen af en tænkens opfattelse, nytter det ikke at stille dem op imod hinanden; man må hellere gå ud fra, at ens egne forudsætninger er andre end den tids, man har med at gøre. Man må grave dybere og lade være med at kløve en tænkens tankesæt i en rad af modsigende tankegange. Hvad der synes en tankefejl, vil hyppigst være en brist i vor forståelse. »I varje fall har den tolkning, som kan ge en åskådning enhetlig mening, den större sannolikheten framför den tolkning, som däri blot kan finna en härva (bundet) av motsägelser«.

Ud fra sådanne overvejelser giver Andreas Nygren et rids af, hvad der i 3 adskilte tidsrum har været regnet for selvklart.

Først nævner han det *græsk-hellinistiske* syn på tilværelsen, som når sit højeste udtryk i den platoniske dobbeltverden: idéverden og sanseverden. Derefter følger det *kristne* verdenssyn og sammenknytningen imellem de to nævnte i det *alexandrinske verdensskema*. I renessancen bryder nye Synspunkter frem. Mennesket bliver jordens

midtpunkt. Det er det, der får sit stærkeste udtryk hos Friedrich Nietzsche. I dag lever vi vel i en åndelig opbrudstid; ethvert tænkende menneske må tvivle om, at de gerninger er gode og rigtige, der har ført verden frem til stillingen i dag. Derimod er det ikke tvivlsomt, at vore selvklare forudsætninger er magter på godt og ondt, opbyggende og nedbrydende. Mere end noget andet bygger og former de historien og gør den enkelte tid til, hvad den bliver.

Nygren slutter sin afhandling med nogle ord om, at humanistisk forskning ikke må lade sig binde indenfor snævre grænser. »Den vet, att det mänskliga framträder i många former, med många olika självklara föruttsättningar. Inför denne mångfald är den angelägen at icke ställa sig utanför eller stå främmande för något mänskligt. Blott genom att sålunda vidga sin horisont blir den i stånd att fylla sin uppgift, som är att giva en så långt möjligt verklighetstrogen bild av mänsklighetens väldiga och — trots allt — kosteliga drama«.

Den slags tanker og overvejelser har tiden fremkaldt hos vort brødrefolk, tanker, der også kan have værd hos os og hjælpe til dybere forståelse af vor fortid. Lund var en gang Danmark; dets historiske forskning og dertil knyttede tanker må ikke være fremmede i Danmark. Det er udtryk for, hvad vi har fælles over Øresund. Vi kendes ved det.

SLÆGT OG JORD

Af Pastor emer. E. C. Juhler.

Paa en Ejendomsgaard i Ustrup sad omkring Midten af det 17. Aarhundrede en Enke Gertrud Nisses. Det var trange Tider, Wallensteins og senere Torstenssons Tropper havde under 30 Aarskrigen hærget Sønderjylland, og Skatter og Afgifter tyngede haardt paa Befolkningen. — Intet Under, at Gertrud var i Pengeforlegenhed! — Den 8. September 1647 modtog hun af Mikkell Jensen i Vedbøl et større Laan og gav ham et til hendes Ejendomsgaard hørende Enemærke, der kaldtes Enemarkshoved og Sømay eller i Folkemunden vistnok kun »Enemark« i Pant. Kort derefter blev Gertrud Nisses gift med Peter Hansen, Mikkell Jensen maa vel nu have forlangt sine Penge tilbagebetalt, i alt Fald afsagde Herredsfoged Jep Andersen den 12. April 1651 paa Gram Herreds Ting Dom, at Peter Hansen enten skulde indløse den pantsatte Jord eller ogsaa give Mikkell Jensen Skøde paa Jorden. — Ingen af Delene skete imidlertid; den pantsatte Jord benyttedes fremdeles af Mikkell Jensen, men betragtedes stadig som hørende til Gaarden i Ustrup. Snart fik man ogsaa andet at tænke paa, da Svenskekrigen 1658 udbrød og Polakkerne huserede i Landet. Det gik særligt haardt ud over Vedsted Sogn, der laa ved den gamle Hærvej. Men Aarene gik, og 1676 var man kommen saa vidt til Ro, at man igen kunde befatte sig med den i sin Tid pantsatte Jord. Mikkell Jensen var død, og det var nu Borgmester Lauenstein i Haderslev, der som Repræsentant for Mikkell Jensens Arvinger bragte Sagen paa Tale. Gertrud Nisses eller Gertrud Peters, som hun jo nu hed, levede endnu, hun var født 1607 og døde først den 25. 6. 1688, men paa Gaarden i Ustrup sad nu hendes Søn af 1. Ægteskab Mads Nissen. Mads Nissen var født 1631 og døde den 20. 10. 1704, hans Hustru Margrethe døde den 14. 9. 1727.

Paa Herredsfoged Peter Hansen Holms Spørgsmaal, om Peter Hansen havde holdt sig Herredsfoged Jep Andersens Dom af 1651 efterretteligen, svarede Mads Nissen: han selv havde den Gang endnu været umyndig, og han vidste ikke Besked om, hvad hans Stiffader havde

gjort; yderligere spurgt, om nogen tilforn havde begæret Skøde af ham paa den pantsatte Jord, svarede han: i de sidste 20 Aar havde ingen stillet Krav derom, hverken hos ham eller hos hans Moder; spurgt, om han vil give Mikkel Jensens Arvinger Skøde paa Jorden, svarer han: han vil betænke sig; og endelig spurgt, om han selv har Skøde paa sin Gaard, svarer han, han har sin Oldefars Skøde paa Gaarden. Dommen, der blev afsagt, gik ud paa, at Mads Nissen inden 6 Uger enten skulde indløse den pantsatte Jord eller ogsaa give Skøde paa den.

Det var nu den 2. Dom, der blev afsagt, og dog forblev alt ved det gamle. Den 26. 4. 1684 optoges Sagen for 3. Gang. Der krævedes, at Mads Nissen skulde indløse Jorden med 500 Mark Lybsk og 14 Rigsdaler, Mads Nissen var villig dertil, dersom han maatte afbetale i Ratter; det vilde Herredsfogeden imidlertid ikke gaa med til. Endelig den 5. Juli samme Aar maatte Mads Nissen forpligte sig for sig og sine Arvinger, at de ikke mere vilde gøre Krav paa Jorden, imod at de af hans Moder Gertrud Nisses udstedte Dokumenter blev ham tilbageleveret. Mikkel Jensens Arvinger fik nu Skøde paa Jorden, og den 9. August solgte de den igen for samme Sum, som den havde været Mads Nissen tilbudt for, til Jørgen Simonsen paa Vedbølgaard, Søn af Ritmester Jørgen Simonsen paa Vedbølgaard (f. 1630, † 3. 7. 1681) og Hustru Catharina (f. 1626, † 26. 3. 1688).

Sønnen Jørgen Simonsen, der døde den 8. 2. 1729, var gift med Maren, Datter af Hans Wilhelmsen paa Østergaardsmølle (han var Søn af Præsten Wilhelm Mortensen i Vedsted), hendes Moder, der ogsaa hed Maren og 2. Gang blev gift med Lorenz Thode paa Østergaardsmølle, var Søster til Herredsfoged Simon Hansen i Ejsbøl. Dermed begynder det 2. Afsnit i Kampen om den omstridte Jord. Mads Nissen, der i Tingbogen betegnes som »ein unruhiger Mensch«, kunde ikke glemme, at Enemark i sin Tid havde hørt til hans Ejendomsgaard, flere Gange søgte han at faa Sagen optaget igen, endnu 1693 klagede Jørgen Simonsen over, at Mads Nissen uafsladeligt fatiguerede ham paa Grund af Enemark; han bad Øvrigheden beskytte ham i hans Ejendomsret og forbyde Mads Nissen at besvære ham med Processer, der var forbunden med store Omkostninger. — Men saa aabnede sig en anden Vej til Bilæggelse af de gamle Stridigheder.

Mads Nissen havde 3 Sønner, den ældste, Nis Madsen skulde have Fødegarden, Daniel Madsen fik en anden Gaard i Ustrup, og Jørgen Madsen sad senere paa en af de 2 Lilholt Gaarde i Skrydstrup Sogn. — Jørgen Simonsen, der jo var meget yngre end Mads Nissen, havde en eneste Søster Cathrin Ann, f. 1. 10. 1660, † 20. 3. 1716; hun var i første Ægteskab gift med Cornet og Quartermester Lukas Gotfred Henning og havde med ham en Søn og 2 Døtre. Quartermesteren, der

boede i Skovby, døde den 21. 2. 1693, 47 Aar gammel, og de to gamle Modstandere fik det nu ved Hjælp af Slægtninge og gode Venner arrangeret saaledes, at Enken giftede sig med Mads Nissens ældste Søn, Nis Madsen. Hun var ganske vist en halv Snes Aar ældre end han, men det tog man i hine Tider ikke saa nøje, dersom Forholdene ellers passede sammen, og her var der jo oven i Købet Udsigt til at faa et gammelt Mellemværende ordnet paa fredelig Maade. Mads Nissen og Jørgen Simonsen mødtes nu baade til Bryllup og Barnedaab. Nis Madsen og Cathrin Ann fik nemlig 3 Sønner: 1. Godfred Henning Nissen, der blev Skovfoged i Hytterkobbøl og giftede sig med Metta Cathrine Esmarch, Datteren af den tidligere Skovfoged Thomas Esmarch; de forærede Vedsted Kirke de 2 Malm-Lysetager, som endnu den Dag idag pryder Alteret. 2. Mathias Nissen; hvad der er bleven af ham, ved jeg ikke, maaske er han død som Barn. 3. Jørgen Simonsen Nissen, opnævnt efter Morfaderen og til daglig kaldt Jørgen Simonsen, han arvede Fødegården. —

Saalænge den gamle Mads Nissen levede, blev der ikke mere rørt ved Spørgsmaalet Enemark, man var vist klar over, at Forhandlinger mellem ham og Jørgen Simonsen ikke kunde føre til noget Resultat. Men næppe var den Gamle død, førend Sønnen Nis Madsen begyndte at plage sin Svoger angaaende Enemark. Det endte med, at Jørgen Simonsen den 3. Juni 1707 solgte den østlige Halvdel af Enemark til Nis Madsen for 271 R. D., der skulde erlægges i 5 aarlige Rater. Contractens Affattelse vidner om, at Jørgen Simonsen havde store Betænkeligheder ved denne Handel. Den slutter med en Bestemmelse om, at den, der misagter Contracten og volder den anden Chikaner og Ubehageligheder, skal betale 50 Rigsdaler i Bøde til Kgl. Majestæt, og skulde Nis Madsen vise sig forsømmelig og ikke betale Raterne rettidig, saa skal ovennævnte Halvdel falde tilbage til Jørgen Simonsen eller hans Arvinger.

Hans Mistænksomhed var heller ikke ubegrundet. Nis Madsen er aabenbart, da han fik sig ret betænkt, kommen til det Resultat, at det var meningsløst at betale Penge for Jord, der fra gammel Tid hørte til hans Ejendomsgaard. 1709 var der endnu ikke en Øre indbetalt. Nis Madsen stævnedes nu for Tinget; spurgt, hvorfor han endnu ikke havde indbetalt de 2 første Rater, svarede han, han var ikke sikker paa Handelens Gyldighed; thi han var kommen i Tanker om, at hans Olddefar i sin Tid havde købt Jorden fra den Gaard, som Nis Marcussen nu boede paa, saa Nis Marcussen vilde muligvis gøre Indsigelse imod Handelen. — Vi møder her samme Tankegang: Ejeren af den Gaard, hvortil Jorden oprindeligt havde hørt, havde en vis — i hvert Fald *moralsk Ret* — til den. — Nis Madsen maa imidlertid være bleven

beroliget angaaende sine Betæneligheder, thi nogen Tid derefter indbetalte han de 2 første Rater, 100 R. D. — Men det var ogsaa de første og de sidste Penge Nis Madsen betalte.

Atter gik nogle Aar, saa døde Cathrin Ann, Nis Madsens Hustru og Jørgen Simonsens Søster; dette var Foraar 1716, og nu tog Jørgen Simonsen ikke mere Hensyn til Slægtskabet. Han klagede til det »hochpreisliche« Ober Amts Gericht i Glückstadt, og Efteraar 1716 fældede det sin Dom: Handelen af 1707 blev erklæret for ugyldig, Jørgen Simonsen beholdt hele Enemark og Sagen skulde dermed være afsluttet. — Dommen blev oplæst paa Gram Herreds Ting den 28. November 1716. Da Dommen blev oplæst, protesterede Nis Madsen højlydt og erklærede, han vilde indløse sin Ejendom. Herredsfoged Mathias Lange paa Havervadgaard, som repræsenterede Jørgen Simonsen paa Grund af dennes Tunghørhed, protesterede paa sin Side imod, at Nis Madsen stadig talte om sin Ejendom, hvorpaa Nis Madsen svarede, at den omstridte Jord havde været hans, hans Forældres og deres Forfædres retmæssige Ejendom. Men da Højesteret havde fældet sin Dom, hjalp ingen Protester mere, Enemark forblev ved Vedbølgaard.

Og hvad siger vi nu dertil? — Jeg synes, allerede den Kendsgerning, at Øvrigheden lod hengaa 70 Aar, førend den gjorde Alvor med at fratage den oprindelige Ejer Ejendomsretten til den pantsatte Jord, viser tydeligt, at man har haft moralske Betæneligheder ved et saadant Skridt. Ganske vist fra et juridisk Standpunkt set havde Jørgen Simonsen uden Tvivl Ret til Enemark; han havde købt den af Mikkel Jensens Arvinger, som havde overtaget den paa Grund af en Gældsforpligtelse, den oprindelige Ejer i en pengeknapp Tid havde indgaaet. Det var omtrent det samme, som naar en Gaardmand i vore Dage ved Tvangsauktion faar tilskødet en andens Slægtsgaard. Men ligesaa lidt som vi i vor Tid, hvor Forstaaelsen for, at »Slægt og Jord« hører sammen, er ved at vaagne igen, vil nægte den, der drives fra sin Slægtsgaard, vor Medfølelse, ligesaa lidt kan vi nægte Mads Nissen og Nis Madsen vor Sympati, naar de holdt paa, at Jorden tilhørte deres Slægt. De havde givet den i Pant og var jo ogsaa villige til at lade den forblive som Pant i deres Kreditorers Hænder, indtil de kunde indløse den; de vilde bare ikke opgive Ejendomsretten til Jorden.

Tiderne skifter og Menneskenes Syn paa Tingene skifter. 200-300 Aar forandrer en hel Del. Vor Tid er ved at vende tilbage til den gamle Opfattelse, at Jord og Slægt hører sammen, og at Øvrighedens Opgave snarere bestaar i at hjælpe Bønderne i vanskelige Tider til, at de kan bevare deres Slægtsgaarde, end at række Haand til, at de berøves den Jord, deres Forfædre har dyrket gennem mange Slægtled.

hendes Kærlighed. Som Hævn beskyldte hun Væbneren for Tyveri og foranledigede Kongen til at lade ham henrette. —

Senere maa disse Godser være bleven overdraget til Biskop Bundo af Slesvig. Han maatte 1271 pantsætte Stavnsbøl og Sebbelev til Kong Erik VI Menved, for at kunne udruste 4 Skibe til Hærfølge.

1298 køber Biskop Bartold af Slesvig Godserne af Erik Menved for 1200 Mark:

»Det Gods, som Biskop Bundo havde været nødt til at sælge til Danmarks Konge, købte Bartold tilbage af Erik, Kongens Søn. Han genkøbte Stavnsbøl og Sebbelev for 1200 Mark med Kongens Moders, Brødres og Søstres Samtykke til Tilbagekøbet, og dersom Godset var blevet forringet, skulde Kongen yde Erstatning af sit eget Gods.«

(Danm. Riges Breve p. 197).

Hvor længe Gammelgaard og de dertil hørende Jorder har tilhørt Slesvigs Bispestol, vides ikke. Ved Slutningen af 15. Aarhundrede var Thomas Sture Ejer. Hans Søn Henrik er død før 1514, da hans Enke i dette Aar sælger Godset til sin yngste Broder Wolf, der ogsaa var Ejer af Helvedgaard. Den sidste af Sturene paa Als, Amtmand Thomas Sture til Helvedgaard og Gammelgaard, døde 1563. Hans Svigersøn, Hans Blome, solgte Godserne til Hertug Hans d. Y.

St. Marie Alteret i Ketting Kirke og Niels Svarre fra Svolstrup.

Paa Nordvæggen i Ketting Kirke hænger Hovedbilledet fra et Mariealter. Det er et meget smukt gotisk Værk fra Tiden kort før 1500. Marie staar med Barnet paa Armen, i Gloriestraaler under en Bue af Roser, over denne en Kroning med den herligste Ornamentik. — Det er et Sidealter fra den katolske Tid, hvis Kapel er forsvundet ved Ombygningen af den gamle Kirke i Aarene 1772-73.

Billedet stod i den katolske Tid i stort Ry; Folk kom langvejs fra for at se det. Det havde hellig Kraft, og Syge kunde helbredes ved at røre ved det.

Paa lignende Maade beskrives Alteret i Pontoppidans »Theatrum Daniæ«, 1730, Side 245:

»In der nechst bey liegenden Kirchen zu Ketting wird noch ein Marien-Bild aufgehoben, welches unter dem Papsthum in grossem Ruff gewesen, und den Ruhm einer sonderbahren Heiligkeit und Krafft, Mirackel zu thun, gehabt fast. — (»I den nærved liggende Kirke i Ketting opbevares endnu et Mariebillede, som i Pavedømmets

Tid nød stort Ry og har haft Ry af særlig Hellighed og Kraften til at gøre Mirakler«).

Tidligere Degn og Førstelærer J. H. Bager i Ketting fortalte i et Foredrag (1912) om »Overtro og Folketro paa Als« en Historie, der har Tilknytning til dette Alterbillede.

Historiens Helt hedder Niels Svarre, han var fra Svolstrup (det gamle Navn for Kettingskov), lammet paa det ene Ben og gik ved en Krykke. Han maa have haft en fast Tro paa Mariealterets undergørende Kraft og maa paa en eller anden Maade have faaet at vide, at en af Ildtungerne (Gloriestraaler) var falden ned, da han vandrer den lange Vej til Ketting, kommer ind i Kirken og stryger sit syge Ben med det nedfaldne Træstykke.

Niels Svarre strøg sit Ben og bad en Bøn. I samme Øjeblik følte han, at Benet havde faaet sin fulde Kraft, og Niels kunde gaa uden Krykke. I sin Glæde over sin Lægedom havde han glemt sin Krykke inde i Kirken; først da han var kommet til Blegebæk, faldt det ham ind, at han havde glemt den.

Niels havde jo faaet sit syge Ben i Orden igen; saa betød det jo heller ikke saa stort at løbe tilbage til Ketting for at hente Krykken. Den kunde han dog ikke lade staa i Kirken!

Han maatte nu gaa til Graveren, der imidlertid havde laaset Kirke-døren, og forklare ham hele Sammenhængen, for igen at komme ind i Kirken. I sin Forfærdelse over det Under, der var vederfare Niels Svarre, turde »Søren Kuelgraver« ikke gaa over i Kirken; han vilde løbe hen til Præsten og fortælle om Underet. I det samme aabnedes Søren Dør, og Præsten traadte ind med Krykken i Haanden.

»I den højlovede Jomfru Marias Navn!« raaber Niels Svarre til Præsten, »I kommer i rette Øjeblik for at opleve Himlens Under!« Præsten kendte jo godt sit Sognebarn Niels Svarre og hans syge Ben. Nu kunde Niels gaa omkring uden Krykke! Et Under var sket. Niels maatte fortælle, og saa gik de alle over i Kirken, den nedfaldne Glorietunge blev sat fast, Niels Svarres Krykke blev anbragt i Nærheden af Mariebilledet til Minde om Underet. Niels bad en stille Bøn.

»Din Tro har hjulpet dig, Niels Svarre«, sagde Præsten, og Niels gik fornøjet hjem.

Hvad Folkene i Svelstrup sagde, da Niels kom hjem uden Krykke, derom berettes intet, men endnu omkr. 1800 kendte man i Sognet det Mundheld, der mindede om Begivenheden:

*Hæ' vi Kvann i e Lue,
i e Stold en Sue
å Niels Svarres Tru'e,
kå vi rule by'ch å bu'e.*

(Har vi Korn i vor Lo,
i Stalden en So
og Niels Svarres Tro,
kan vi roligt bygge og bo).

Svolstrup og Svolstrupskov hørte før til Ketting Sogn. Det var en lang Vej til Kirken. Allerede i 1693 havde Beboerne indsendt en Ansøgning til Kongen om at faa Kirkestoleret i Asserballe Kirke, som de ogsaa fik; men først i 1854 blev Kettingskov sammen med Gaarden Vertemine udskilt fra Ketting og indlemmet i Asserballe Sogn.

Før Indlemmelsen var det dog saadan, at Beboerne fra Kettingskov og Vertemine kun havde Stoleret i Asserballe ved almindelige Guds-tjenester. Kirkelige Handlinger, Bryllup, Begravelse, Barnedaab etc. skulde foretages i Ketting. Ogsaa ved Højtidsgudstjenester, Jul, Paa-ske, Pinse, maatte Beboerne til Ketting Kirke, vel for Højtidsofrets Skyld.

Trinn'-Sophi og Nis Puk.

For godt 100 Aar siden tjente Trinn-Sophi paa en Gaard i Sebbelev. En Aften, da hun sad i Stalden og malkede, kom en lille Pusling med langt Skæg og rød Hue og bad om Lov til at drikke lidt Mælk af Spanden. Det havde Trinn-Sophi ikke noget imod, og da den lille Mand — det var nemlig Nis Puk — havde drukket, trykkede han hende som Tak en gammel rusten Hestesko i Haanden, idet han sagde: »Pas godt å den!« — Nis forsvandt, og da han var borte, kastede Pi-gen foragteligt den gamle Hestesko hen i et Hjørne.

Da Trinn-Sophi den næste Morgen kom ind i Stalden, opdagede hun noget finkle, og ved nærmere Eftersyn opdagede hun, at den gamle Hestesko var af Guld. Hun greb den, men da hun havde den i Haanden, var den atter den gamle, rustne Hestesko. I samme Øjeblik opdagede hun Puslingen, der sad oppe paa Høloftet og raabte: Æ saa'j et te dæ, te do skue' pas godt å 'en, naa ka do ha en stu'e . . . «

(Meddelt af Lorenz Ecklon, Augustenborg)

Prost, dit Fæ!

De store Væddeløbsfester, som Hertug Christian August af Augustenborg hvert Aar foranstaltede paa Rumohrsgaards Kobbøl ved Ketting, blev meget besøgt af Egnens Bønder — som Tilskuere. Ogsaa Prinsen af Nør, Hertugens yngre Broder, var tilstede. Han var frygtet af Egnens Beboere for sine djærve Grovheder.

Prinsen stod mellem Tilskuerne, da han pludselig skulde nyse. »Kan du ikke sige Prost, dit Fæ!«, henvendte han til en Bonde fra Asserballe, der stod lige ved Siden af ham. Bonden saa lidt forlegen paa Prinsen, men da denne i næste Øjeblik nyste igen, vendte Bonden sig mod Prinsen med de Ord: »Prost, dit Fæ!« — Alle tilstedeværende lo, og Prinsen med.

Sørøverne i Ketting.

I ældgammel Tid kom der Sørøvere med deres Skibe ind i Kettinghav for at hæрге og plyndre Egnen. De blev straks opdaget, og Mændene fra Ketting drog dem i Møde, og det kom til en Kamp i Byen. Det lykkedes at slaa Røverne tilbage; de fleste af dem blev dræbt. Da de var Røvere og Hedninger, vilde man ikke begrave dem i viet Jord paa Kirkegaarden, hvorfor man valgte en Banke i Nærheden af Kirken og begravede dem der.

(Meddelt af Fru Bjørn, Augustenborg, 1924).

Dette Sagn synes at have en virkelig Grund. Banken ved Kirken er nemlig den, som Skræddermester Clausen, Ketting, siden omkr. 1930 har udnyttet som Grusgrav, og her har man ved Arbejdet fundet hen imod 30 Grave fra Vikingetiden. Man har maaske allerede i gammel Tid fundet Grave, der har været udstyret med Vaaben og andet Gravgoods paa dette Sted, og Sagnet er født af Folkefantasien, da man ikke har kunnet finde en anden Forklaring for Fundet. Men der kan ogsaa være Mulighed for, at Beretningen om denne Gravplads kan stamme helt fra Vikingetiden og er blevet baaret videre fra Slægt til Slægt.

Troldborg.

Gaarden Troldborg ved Ketting har efter gammel Overlevering faaet sit Navn paa følgende Maade:

Før Udskiftningen laa nævnte Gaard i Ketting By, hvor nu Landmand Peter Petersens og Chr. Hess' Ejendomme ligger. Ejerne af Gaarden havde i flere Slægtled haft Vanheld; der var altid Sygdom i Huset, Mælken kunde ikke kærnes, Køerne kastede, Svinene havde Pestsyge, og intet, hvad man foretog sig, lykkedes.

Der var naturligvis en af Egnens Hekse paa Spil, og der blev derfor søgt Raad hos alle kloge Koner og Mænd; der blev endog hentet en klog Mand helt ovre fra Angel, uden at det hjalp. Selv Sognepræsten var magtløs overfor dette Djævelskab. Folk troede, at det var den Onde selv, der havde taget fast Bopæl paa Gaarden, og derfor gav man den Navnet »Troldborg«.

Da Jorden blev udskiftet i 1770erne, besluttede Manden paa Troldborg at flytte ud og bygge en ny Gaard paa den ham tilmaalte Jord, for om muligt at faa bedre Held med sig i Fremtiden. Folkene i Ketting var glade for, at den gamle Gaard blev nedbrudt, da de bestemt troede, at Trolden vilde flytte med til den nye Ejendom. Han forlod

virkelig Ketting, men flyttede dog ikke ud paa den nye Gaard, saa han har maattet finde sig et nyt Virkefelt. Men Navnet »Troldborg« flyttede med — og vil vist aldrig forsvinde.

(Meddelt af Smed Jørgen Hansen, Gammelgaard).

Det ser dog ikke ud til, at Trolden helt havde glemt sine gamle Bekendte fra Troldborg, thi en Beretning fra omkring 1850 fortæller følgende Historie:

»En stor Eg ved Troldborg kaldes »Trolds Eg«, hvor Fanden plejede at drive sit Spil. Da Præsten i Hørup en Gang stod paa Prædikestolen, holdt han pludselig inde i sin Prædiken og sagde: »Mine elskelige Tilhørere! jeg maa slutte, da én af mine Embedsbrødre er kommet i Fare«. Kusken, som skulde køre Præsten hjem, maatte nu køre ham til Ketting, alt hvad Remme og Tøj kunde holde. Den gamle Provst Martin Reenberg var kommet i Kast med Fanden ude ved den store Eg ved Troldborg. Allerede havde Fanden faaet tvende Bøger vristet fra Provsten, saa han nu kun havde en tilbage, men Præsten fra Hørup kom lykkeligvis tidsnok til at frelse ham af Fandens Klør —.«

Egen ved Troldborg staar ikke mere.

Troldkammeret i Ketting Kirke.

Det saakaldte Troldkammer i Ketting Kirkes Taarnmur er et lille Rum, ca. 3 Alen langt og 1 Alen bredt. Der skal have boet en Trold derinde, og der fortælles, at engang imellem, naar der var Murere i Kirken, blev Døren aabnet, og Trolden fik en Klat Kalk stoppet i Halsen, for at han ikke skulde skraale under Gudstjenesten.

Efter en anden Fortælling skal Hullet i Muren, der før var forsynet med en stærkt jernbeslaet Dør, i gamle Dage have været brugt som et Slags Fængsel. »Pas å, do it komme i e Taarn« var et almindeligt Mundheld i Ketting, og gamle Folk kunde endnu omkring 1850 fortælle om ham eller hende, der »hæ væt i e Taarn«.

Rummet skal ogsaa en Tid have været benyttet som Benkammer — men Trolden har stadig boet derinde, og ingen turde bryde Døren op.

Omkring 1915 har to Mænd, der ikke var bange for Trolden, Kirketjener Chr. Jensen og Murermester Peter Petersen i Ketting, aabnet Døren; der var intet i Kamret, Trolden var der ikke mere.

Spøgeri i »e Visk«.

Vejen, som fører fra Gammelgaard Kro til Gammelgaard Mølle, er en smal Markvej. Inden man naar den store Eng, »Torpmaj«, gaar man ned ad en Skraaning til en Bæk, som løber ind i et Krat. Det Sted,

hvor Bækken løber ind i Krattet, kaldes »e Visk«, og dér spøjte det i gamle Dage.

Naar en Mand i Egnen praledede af sit Mod og sin Frygtløshed, plejede man at spørge en saadan Mundhelt, om han vovede at gaa ned i Visken ved Midnatstid, og selv den modigste maatte tilstaa, hvis han var ærlig, at han hellere vilde være fri derfor. Man undgik derfor at gaa forbi Visken om Natten. En uhyggelig Historie tildrog sig en Vinternat. Møllersvenden, som arbejdede paa Gammelgaard Mølle, boede i et lille Hus mellem Gammelgaard og Skakkenborg. Han havde arbejdet sent i Møllen, og da han ved Midnat gik hjem, gik han igennem Visken. I det Øjeblik, da han gik forbi Krattet, viste der sig en hvid Skikkelse, som tog ham med ind i Krattet. Da de gik ind i Krattet, spurgte Spøgelset, om Mølleren havde en Kniv hos sig. Han svarede ja, og Spøgelset forlangte, at han skulde drage den frem og udøve en grusom Gerning. Efter at denne var fuldført, forsvandt Spøgelset som en Taage, og Møllersvenden kunde fortsætte sin Vej hjemad. Da han var kommen hjem og i Seng, bad han sin Kone om at se efter, om Kniven var blodig. Der var Blod paa Kniven, og Konen, som formodede noget forfærdeligt, fik at vide, hvor Blodet kom fra. Om det, hvad Mølleren fortalte, beretter Folkemunden forskelligt. Efter en Fortælling har han maattet slagte et uskyldigt Menneske, efter en anden har han maattet staa en Kvinde bi i en smertelig Time. — Men denne Begivenhed havde til Følge, at Mølleren siden denne Nat led af en uhelbredelig Sygdom, indtil Døden forløste ham.

Dette Tilfælde vakte naturligvis stor Angst og Uro iblandt Egnens Befolkning, og mere end før frygtede man for at gaa igennem »e Visk« i Mørke. Om der ogsaa daglig blev fortalt om, at en eller anden var bleven »kvyet i e Visk«, var der dog en Mand ved Navn H. P., som viste stort Mod og Uforknythed over for »Visk«-Historien. Han var nemlig Ejer af den Eng, som grænser til Krattet. For ikke at lade sig genere af Sommerheden, plejede han som andre at slaa Græs om Natten. Ved dette Arbejde saa han tydeligt, at en Skikkelse hele Tiden gik lige foran ham; den gjorde de samme Bevægelser med Leen som han. H. P. lod sig ikke forstyrre, og Angst var ham en ukendt Fornemmelse. Derfor gik han saa ofte ved Nattetid ud i Visken for at se, om han ikke kunde opleve noget eventyrligt. Ikke sjældent saa han en sort Pudel, som uafbrudt tumlede sig foran hans Fødder, saasnart han betraadte Visken.

Der findes endnu Folk paa Gammelgaard-Egnen, som fortæller, at Spøgelseshistorier fra »e Visk« i ældre Tider altid var paa Dagsordenen.

(Meddelt af Jørgen Petersen, Guderup).

Aktieselskabet
Landbobanken i Skive
SALLING BANK
Kontortid: 9—12 og 2—5
Lørdag 9—2.
Telefon 700 . Skive.

**Den lollandske Landbo-
stands Sparekasse**
NAKSKOV   Stiftet 1870
Indskudskapital ca. 61,0 Mill.
Reserver ca. 3,8 Mill.
Kontorer i: Maribo - Birket -
Dannemarre - Stokkemarke.

*Landbostandens
Sparekasse*
Nykøbing F.   Tlf. 197 - 1197

Støt de sønderjydske Indsamlinger

Sparekassen for Randers By og Omegn
Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Aktieselskabet
STRUER BANK
STRUER

Graasten Bank ^A/_S
Kontortid 9—12 & 2—4
Lørdag 9—1
GRAASTEN

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn
HOBRO   —   Telefon 13

Aktieselskabet
*Banken for Hobro
og Omegn*

Banken for Skanderborg og Omegn
Kontortid 10—3 Telefon 516, 517 og 518
Skanderborg

**Sparekassen
for Haderslev Byes Omegn**
Telefon 2133, 2 Linier.
Postgiro 8356.
HADERSLEV.

Sparekassen for Svendborg og Omegn

Svendborg

Horsens Landbobank ^A/_S
Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂
HORSENS

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Indskudskapital ca. 41 Mill. Kr.
Reserver ca. 4 Mill. Kr.   Telefon 216

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Aktieselskabet
Glud og Marstrands Fabriker
Uplandsgade 20

DANIA
GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

Reserveret
„B“.

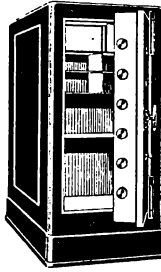
Aktieselskabet
Handels- og Landbrugsbanken
Silkeborg
Telf. 1024 (4 Linier)

M. H. JÆGER

Aarhus Pengeskabsfabrik
Grundlagt 1894

Fabrik for **Pengeskabe,
Panserdøre, Boxanlæg**

MORSØ STØBEGODS.
AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.
KONGELIG HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

A/S H. C. Møllers Sæbefabrik & Oliemølle A A R H U S

Grundlagt 1829. Telf. 9800
Prima blød Sæbe, Linolie og Fernis.

Lyngby Cementstøberi

C. M. NIELSEN
TELEFON 330.

Fremvej 1b. Gyldendalsvej 6

Skagen Kul & Trælastforening

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

AKTIESELSKABET
HAGEN & SIEVERTSEN
ODENSE
GRUNDLAGT 1851

P. Juhl Nielsen Entrepreneur

Tlf. 213
Gl. Kirkevej 45 . Herning

1/s J. JUNGET Træbearbejdningsmaskiner

Telefon 36 HERNING

Odense Frøkontor

Odense

Tydske Tidende

Syd- og Sønderjyllands
største Blad.

Oplag:

Hverdage ca. 21.000 Eksp.
Søndage ca. 23.300 Eksp.

Sæby og Omegns Sparekasse

SÆBY

Sparekassen for Skagen og Omegn

Telefon 57 Skagen

Aktieselskabet

Sæby Bank

SÆBY

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Til alle Festligheder

PREMIER IS

Esbjerg

A/S P. SCHOU & CO.
TRÆLASTHANDEL

Kolding (Grundl. 1840)

Støt dansk Industri

A/S FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

JESPER NIELSEN

TRICOTAGEFABRIK

HERNING

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

N. P. Hansen & Co.

Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Aktieselskabet

Helsingørs Væveri

Helsingør.

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Andelselskabet

De forenede Mejerier

Aarhus

Kirkegaard & Co A/S

Trikotagefabrik

HERNING

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvaar 1944 if. Dansk
Oplagsk. **17.091 Eksempl.**

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinderi
Hovedkontor: Slagelse. Telf. 2000.
Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Holbæk Amtstidende Odsherreds Tidende

Enhver Bilist kender Holbæk Amts gode Veje — enhver
Annoncør kender den gode Vej til Kunderne i Holbæk Amt,
Telefon Holbæk 71   Telefon Nykøbing 7

Fyns Tidende

hurtigst og bedst.

Roskilde Dagblad Byens og Egnens Blad
*Søger De Husassistent eller anden Medhjælp, da averter i
Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af Køben-
havn, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde
Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksager af enhver Art.
Telefon Roskilde 601 (2 Linier).*

Lolland-Falsters
Stiftet **Stifts-Tidende** 1805

Hovedkontor: Nykøbing Falster   Landsdelens ældste Blad

Aktieselskabet

Tapetfabriken „FIONA“

FAABORG

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

NAKSKOV

TEKSTILFABRIK

Import   En gros

Herning.

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

A. Jepsen

Trikotagefabrik
Vestergade 43 — — Telf. 221
HERNING

Maribo Amtstidende

MARIBO

RINGSTED FOLKETIDENDE

TIDENDE

FOR NAKSKOV, MARIBO OG RØDBY

Lollands største Dagblad

Lolland-Falsters Folketidende

Stiftets største Blad

Nykøbing F.

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Frederikshavn Mælkeforsyning

L. F. T. A.

Ringsted Andels-Svineslagteri

RINGSTED